

การพัฒนาชุมชนจอมมณีตามหลักอิทธิบาท 4*

DEVELOPMENT OF JOMMANEE COMMUNITY IN IDDHIPADA 4

พระณรงค์ฤทธิ์ รตนวณโณ (ดีทองหลง)

Phra Narongrit Ratanawanno (Deethonglong)

พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดหนองคาย

Morality Teaching Monks in School, Nongkhai Province, Thailand.

E-mail: zuzibazabi@gmail.com

บทคัดย่อ

อิทธิบาท 4 เป็นหลักธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จอย่างแท้จริง เพราะเป็นหลักธรรมที่มีวิธีปฏิบัติที่ชัดเจนและสามารถเอาไปใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชน อิทธิบาท 4 นั้นประกอบด้วย 1. ฉันทะ ความพอใจหรือความศรัทธาต่อสิ่งนั้น 2. วิริยะ ความเพียรหรือความอดทนอดกลั้นต่ออุปสรรคนั้น ๆ 3. จิตตะ จิตจดจ่อต่อสิ่งนั้นหรือความรับผิดชอบในสิ่งนั้น 4. วิมังสา การไตร่ตรองหรือการทบทวนต่อสิ่งที่ตนเองทำขึ้นมา คุณูปการของหลักธรรมนี้จะช่วยพัฒนาตนเองไปสู่ความก้าวหน้าได้และยังประโยชน์แก่ชุมชนให้เข้มแข็งได้ด้วย โดยมีชุมชนจอมมณีเป็นกรณีตัวอย่าง การที่ชุมชนจอมมณีประสบความสำเร็จทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสังคมได้ ก็เพราะบริหารชุมชนตามหลักอิทธิบาท 4 อย่างลงตัว ยิ่งไปกว่านั้น หลักอิทธิบาท 4 ยังสามารถสร้างชุมชนให้น่าอยู่ ช่วยพัฒนาคนในชุมชนให้มีศักยภาพ และจัดสรรทรัพยากรในชุมชนอย่างคุ้มค่าร่วมกัน ทั้งนี้ก็เพื่อให้สมาชิกในชุมชนได้รู้จักตัวเอง รู้จักชุมชนมากขึ้น อันแสดงว่าหลักธรรมนี้ได้สร้างความศรัทธาในชุมชนมากขึ้นด้วย ฉะนั้น ชุมชนอื่นใดที่สามารถประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ให้สอดคล้องกับบริบทในชุมชน ชุมชนนั้นก็จะมีบรรลุมรรคผลประเสริฐของชุมชนได้ ดังนั้น ในการศึกษาวิเคราะห์พบว่า ชุมชนจอมมณีเป็นเพียงชุมชนตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จในการนำเอาหลักอิทธิบาท 4 มาปรับใช้ และให้ผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติเป็นอย่างดี แต่หากทุกชุมชนทั่วไปจะนำไปประยุกต์ใช้บ้าง ก็จะทำให้ชุมชนเหล่านั้นพัฒนาทั้งกายภาพและจิตวิญญาณเพื่อประโยชน์แก่ประเทศชาติโดยรวมสืบไป

คำสำคัญ: การพัฒนาชุมชน, ชุมชนจอมมณี, อิทธิบาท 4

*Received: 27 April 2020; Revised: 20 May 2020; Accepted: 3 August 2020

Abstract

The Iddhipada 4 are the true principles that lead to success surely because it is a principle that has clear practices and can be used to benefit the community. It consists of 4. It gives 1. Satisfaction or faith in that 2. Practicing, perseverance or patience with that obstacle 3. Focuses or concentrates on that thing or responsibility for it. 4. Enlightenment, monitoring or review of one's own actions. The contribution of this principle will help develop oneself towards progress and will also make the strengthen community, with Jommanee community as a case study. This community is successful both physically, mentally and socially because it manages the community according to the Iddhipada 4. Moreover, this principles can create a livable community, develop people more potential, and allocate resources in the community worthily together. This imply the community to know themselves and know more about the community which shows that this principle has created more faith in the community as well. Hence, whenever any other communities apply the Iddhipada 4, that community will achieve its objectives properly. Therefore, in the analysis of the authors who consider Jommanee community to be the only model community that is successful in adapting the Iddhipada 4 and has achieved good results in practice. Accordingly, any community will apply some methods make those communities develop both physically and spiritually for the benefit of the nationwide endlessly.

Keywords: Community Development, Jommanee Community, Iddhipada 4

บทนำ

สถานการณ์ทางสังคมปัจจุบัน ผู้คนมีวิถีการดำเนินชีวิตภายใต้ระบบทุนนิยมเสรีที่รับแรงแข่งขันให้มีความสำคัญกับมูลค่าทางวัตถุนละเลยคุณค่าทางจิตใจ มีความเป็นปัจเจกและพวกพ้องเพิ่มมากขึ้น การสนใจใส่ใจแบ่งปันด้วยเอื้ออาทรระหว่างกันลดลง การรับและชื่นชมในวัฒนธรรมต่างชาติ ทั้งยังมีกระแสความคิดเห็นที่แตกต่างทางความคิดความเชื่อทางการเมือง ก็ทำให้เกิดความแตกแยกในสังคมไทยจนน่าเป็นห่วง เกิดความสับสนลดความปกติสุขของชีวิต (รุ่งทิพย์ กล้าหาญ และคณะ, 2562) เพราะสมัยนี้มนุษย์ทุกคนมีความอดทนต่อหน้าที่ของตนเองน้อยมาก อาจนำไปสู่การตัดสินใจที่ผิดพลาด

เช่น นักเรียนฆ่าตัวตาย เพราะตัวเองเรียนไม่เก่งหรือหัดต่อการทำข้อสอบไม่ได้ ชอบคิดเองว่าตัวเองนั้นไม่สามารถทำได้ แต่ยังไม่เคยลองทำหรือตั้งใจที่จะอ่านหนังสือแบบจริงจัง แต่กลับเลือกที่จะหยุดนิ่งและท้อแท้ หรือกรณีที่เรียนเก่งเกินไป ก็อาจเข้ากับเพื่อนไม่ได้ ทำให้คิดไปเอง จนเกิดความน้อยเนื้อต่ำใจ และในที่สุดอาจตัดสินใจฆ่าตัวตายได้เช่นกัน

ต้นเหตุสำคัญของความเสื่อมทางจิตใจ คือ การที่มนุษย์ไม่มีความอดทนต่อสิ่งที่ตัวเองตั้งใจว่าจะทำ ยกตัวอย่างเช่น ช่วงเวลาสอบกลางภาคหรือสอบปลายภาค จะเป็นช่วงที่นักเรียนทุกคนตั้งใจเรียนที่จะอ่านหนังสือเตรียมสอบ เพื่อที่จะได้สอบผ่านได้คะแนนดี ๆ แต่บางคนที่ไม่เรียนไม่เอาไหน จะขาดสิ่งเหล่านี้ไปคือความพอใจ ความเพียร ความคิดจดจ่อ และการไตร่ตรองต่อสิ่งต่าง ๆ ทำให้นักเรียนกลุ่มหลังนี้จะไม่สามารถทนต่อการอ่านหนังสือได้นาน ๆ เพราะจิตใจไม่อยู่กับเนื้อกับตัว และในที่สุดก็ไม่สามารถประสบความสำเร็จในชีวิตของตนเองได้ด้วยต้นเหตุหลัก ๆ คือ ขาดความอดทนและการมีสติจดจ่อต่อสิ่งนั้น ๆ หรือขาดความมั่นใจในตัวเองนั่นเอง

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

พระนิพนธ์ฯ โสภโณ (อนันตกิจโสภณ) พระสุธีธรรมานุวัตร สมิทธิพล เนตรนิมิตร ได้อธิบาย แนวคิดการพัฒนาชุมชนวิถีพุทธในบทความเรื่อง การพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธของหมู่บ้านในเขตพื้นที่จังหวัดลพบุรี ผลการวิจัยพบว่า ทฤษฎีที่ใช้ในการพัฒนาชุมชนของหมู่บ้านในเขตพื้นที่จังหวัดลพบุรี ใช้การพึ่งตนเองของชุมชน : TERMS มี 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านเทคโนโลยี 2) ด้านเศรษฐกิจ 3) ด้านทรัพยากรธรรมชาติ 4) ด้านจิตใจ และ 5) ด้านสังคมและวัฒนธรรม สำหรับหลักพุทธธรรมที่ใช้ในการพัฒนาชุมชนคือ หลักปาริสุทธิสล ซึ่งประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ ความไม่เบียดเบียน ความรอบคอบ ความมีคุณธรรม และ ความพอประมาณ ส่วนวิธีการพัฒนาชุมชนของหมู่บ้านในเขตพื้นที่จังหวัดลพบุรี พบว่า มีวิธีการพึ่งพาตนเอง 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) แนวทางการพึ่งตนเองด้านเทคโนโลยีคือ ใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม โดยอาศัยภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นหลัก 2) แนวทางการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจคือใช้จ่ายเท่าที่จำเป็นและยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 3) แนวทางการพึ่งตนเองด้านทรัพยากรธรรมชาติคือ สร้างข้อตกลงในการใช้และอาศัยการแบ่งปันทรัพยากรร่วมกัน 4) แนวทางการพึ่งตนเองด้านจิตใจคือยึดถือคำสั่งสอนทางพระพุทธศาสนาและยอมรับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น และ 5) แนวทางการพึ่งตนเองด้านสังคมและวัฒนธรรมคือ การเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนอย่างสม่ำเสมอและปฏิบัติตามจารีตประเพณีอย่างเคร่งครัด แนวทางการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธของหมู่บ้านในเขตพื้นที่จังหวัดลพบุรีเป็นการบูรณาการระหว่างหลักการพึ่งพาตนเองกับหลักปาริสุทธิสล ซึ่ง

เป็นการดำเนินงานในบริบทของชุมชนวิถีพุทธ มีแนวทางที่สำคัญ 4 ประการ ได้แก่ 1) กระบวนการผลิต 2) กระบวนการบริโภค 3) กระบวนการซื้อขาย และ 4) กระบวนการกระจายผลผลิต แนวทางพัฒนาดังกล่าวนั้นมีปัจจัยสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ 1) ผู้นำของชุมชน 2) การมีส่วนร่วมของชุมชน 3) เป้าหมายของชุมชน และ 4) การบริหารจัดการของชุมชน (พระนิพนธ์ โสภโณ (อนันตกิจโสภณ) พระสุธีธรรมมานูวัตร และสมิทธิพล เนตรนิมิตร, 2560)

สิริยา รัตนช่วย ได้กล่าวถึง การพัฒนาชุมชนท้องถิ่น ภายใต้พลวัตของโลกยุคใหม่ การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นภายใต้พลวัตการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคใหม่นั้น ชุมชนท้องถิ่นควรเน้นการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนให้เกิดขึ้นอย่างแท้จริง ด้วยแนวคิดการพึ่งตนเองและแนวคิดการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่นควบคู่กับการดำเนินการตามวิถีแห่งประชาธิปไตยท้องถิ่น ที่เน้นหลักการมีส่วนร่วมของประชาชน ที่เป็นทั้งหลักการที่สำคัญ และกระบวนการแห่งการพัฒนาของโลกยุคใหม่ ตลอดจนเป็นหนึ่งในเป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืนอีกด้วย ที่ทุกภาคส่วนในชุมชนจะต้องมีความศรัทธาและยึดถือสำหรับใช้เป็นกรอบใหญ่ในการเลือกหลักการและวิถีแห่งการปฏิบัติจริงโดยคำนึงถึงการให้คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา เช่นเดียวกับปรัชญาในการพัฒนาระดับประเทศ ที่จะต้องดำเนินการให้สอดคล้องกัน เพื่อรับมือกับข้อท้าทายและประเด็นอุบัติใหม่ที่กำลังจะเกิดขึ้นในอนาคต (สิริยา รัตนช่วย, 2560)

มนตรี วิวาทสุข ได้เสนอบทความวิจัยเรื่อง ความสำเร็จตามหลักอิทธิบาท ผลการศึกษาพบว่า ในพระไตรปิฎก 45 เล่ม อิทธิบาทปรากฏใน 28 เล่ม 762 ครั้ง แบ่งเป็น 1) พระวินัย 3 เล่ม 59 ครั้ง 2) พระสูตร 21 เล่ม 511 ครั้ง 3) พระอภิธรรม 4 เล่ม 192 ครั้ง ความสำเร็จตามหลักอิทธิบาทมี 47 อย่าง ล้วนอยู่เหนือสามัญวิสัยของมนุษย์ กล่าวคือเป็นอุตริมนุชยธรรม จัดเป็น 8 กลุ่ม ได้แก่ 1) การบรรลุอรุณมรรคผล 2) การแสดงฤทธิ์ได้ 3) การได้ปัญญาพิเศษ 4) การทำให้อายุยืน 5) การทำให้พระศาสนามั่นคง 6) การมีความสุขในชีวิต 7) การทำให้เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า 8) การละอิทธิบาทเจ็ดของบรรลุมรรคผล 39 ข้อ ซึ่งเจ็ดข้อหลัก คือ สมาธิ ปธาน และความชำนาญในอิทธิบาทเอง การนำอิทธิบาทไปประยุกต์ในการทำงานและการเรียน สามารถทำได้ 2 แบบ คือ 1) ทำอิทธิบาทให้บริบูรณ์จนประสบความสำเร็จอย่างใดอย่างหนึ่งตามหลักอิทธิบาทแล้วนำไปประยุกต์ใช้ซึ่งจะสำเร็จดังหวังทุกประการ 2) นำกระบวนการหรือเจ็ดข้อของอิทธิบาทไปประยุกต์โดยเฉพาะเจ็ดข้อหลักประการที่ 2 คือ ปธาน โดยการระวังและละสิ่งที่เป็นปฏิปักษ์ต่อการเรียนและการทำงาน พร้อมกับทำให้เกิดและรักษาภาวะที่เอื้อต่อการเรียนและการทำงานนั้นให้มากยิ่งขึ้น (มนตรี วิวาทสุข, 2560)

อภิสิทธิ์ หนูนก๊ก ได้เขียนรายงานการศึกษาส่วนบุคคลเรื่อง “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักอิทธิบาท 4 กรณีศึกษา สำนักราชเลขาธิการ” ใจความว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักอิทธิ

บาท 4 ได้แก่ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา ของสำนักราชเลขาธิการอยู่ในระดับมาก เพื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ก็มีภาพรวมในระดับมากเช่นกัน การเปรียบเทียบความเห็นของบุคลากรในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักอิทธิบาท 4 จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งงาน พบว่าไม่แตกต่างกัน แนวทางการประยุกต์ใช้การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักอิทธิบาท 4 ของสำนักราชเลขาธิการ บุคลากรควรนำหลักอิทธิบาท 4 มาใช้ในการทำงานให้มากขึ้น ซึ่งจะส่งผลต่อการทำงานด้วยความรัก ความพอใจ ทั้งนี้ปัจจัยผู้บริหารและบุคลากรเป็นปัจจัยสำคัญที่จะต้องร่วมกันขับเคลื่อนองค์กรให้มีประสิทธิภาพสูงสุด (อภิสิทธิ์ หนูนุกัฏ, 2558)

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน

การพัฒนาชุมชนเป็นการพัฒนาประเภทหนึ่งที่มีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง โดยมีปรัชญา แนวความคิด หลักการ และวิธีการปฏิบัติที่เป็นลักษณะเฉพาะของตนเอง ซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานดั้งเดิมคือ เป็นกระบวนการให้การศึกษาแก่ประชาชนเพื่อพัฒนาความรู้ ความคิดให้มีศักยภาพและสามารถพึ่งตนเองได้หรือช่วยตนเองได้ในทุกด้าน ดังนั้น การพัฒนาชุมชนจึงเป็นการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ให้ครบถ้วนถึงความพร้อมในทุกด้าน เพื่อที่จะสามารถจัดการกับปัญหาและความต้องการต่าง ๆ ของตนเองได้ การดำเนินงานด้านการพัฒนาชุมชนเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อนและต้องการผู้ปฏิบัติงานที่มีสมรรถภาพ เป็นผู้ประกอบไปด้วยองค์ความรู้ทั้งในด้านศาสตร์และศิลป์ เพื่อทำงานร่วมกันกับประชาชนและชุมชนในการที่นำพาไปสู่เป้าหมายสูงสุดของการพัฒนาชุมชน นั่นคือ การที่คนในชุมชนมีความสุข มีคุณภาพชีวิตที่ดี ชุมชนเกิดความเข้มแข็งและยั่งยืน (กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ, 2562)

การพัฒนาชุมชน คือ การทำงานกับประชาชนมิใช่ทำให้ประชาชน เพราะฉะนั้น กิจกรรมใดๆ ที่จะดำเนินงานในชุมชนนั้นจะต้องเป็นกิจกรรมที่มาจากกรณีเริ่มของประชาชน ประชาชนเป็นเจ้าของบทบาทของผู้ปฏิบัติงานพัฒนานั้นเป็นผู้กระตุ้น ชี้นำ ให้ประชาชนเกิดความคิดริเริ่มในการแก้ไขปัญหาหรือหาทางสนองความต้องการของตนแล้วร่วมกันทำงานตามที่คิดขึ้นมาแล้วนั้น การเข้าไปทำงานกับประชาชนในลักษณะนี้ ผู้ปฏิบัติงานพัฒนาจะต้องเป็นผู้ที่สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมได้ กระทำตนให้เป็นที่เชื่อถือของประชาชนในชุมชนและต้องทำงานอย่างมีหลัก งานจึงจะดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยทั่วไปแล้วผู้ปฏิบัติงานพัฒนาจะยึดหลักการพัฒนาชุมชนของกรมการพัฒนาชุมชน 10 ประการ (สุรพล เศรษฐบุตร, ม.ป.ป.) คือ

1. ต้องพัฒนาชุมชนทุก ๆ ด้านไปพร้อมกัน ถ้าพิจารณาอย่างกว้าง ๆ จะเห็นว่า สิ่งที่จะต้องทำการพัฒนาในชุมชนนั้นมีเพียง 2 ประการ คือ ด้านวัตถุและจิตใจ ด้านวัตถุนั้น หมายถึง

สภาพแวดล้อมที่เป็นวัตถุทุก ๆ ด้าน เช่น ถนนหนทาง ที่อยู่อาศัย สถานศึกษา สถานรักษาพยาบาล ไฟฟ้า วิทยุ เป็นต้น เมื่อสภาพแวดล้อมทางวัตถุเจริญก้าวหน้าดีแล้ว ไม่ได้หมายความว่า สภาพจิตใจของประชาชนจะเจริญก้าวหน้าตามไปด้วยเสมอไป จึงจำเป็นต้องส่งเสริมสภาพจิตใจให้แปรเปลี่ยนไปในทิศทางที่ถูกต้องด้วย เช่น การให้การศึกษา ส่งเสริมอาชีพ ส่งเสริมขนบธรรมเนียมประเพณีหรือวัฒนธรรมพร้อมกันไปด้วย

2. ยึดประชาชนเป็นหลักในการพัฒนา การทำงานกับประชาชนนั้นจะต้องคำนึงถึงปัญหาและความต้องการของประชาชนเป็นสำคัญ ประชาชนกำลังประสบปัญหาอะไร กำลังมีความต้องการอะไร อะไรเป็นปัญหาริบท่วน เป็นความต้องการริบท่วนที่จะต้องริบแก้ไข อะไรเป็นปัญหาความต้องการที่รอลงมา สิ่งเหล่านี้จะต้องคำนึงถึงตัวประชาชนเป็นที่ตั้ง การแก้ปัญหาจึงจะตรงจุดมิใช่แก้ปัญหาจากปัญหาและความต้องการของผู้ปฏิบัติงานพัฒนาเอง

3. การดำเนินงานจะต้องค่อยเป็นค่อยไป จุดมุ่งหมายของการดำเนินงานพัฒนาชุมชน ก็คือ ต้องการแปรเปลี่ยนทัศนคติของประชาชนในชุมชนและวัตถุไปพร้อม ๆ กัน ฉะนั้น การดำเนินงานตามกิจกรรมจึงไม่ควรเร่งรีบจนเกินไปจนประชาชนไม่รู้ว่ทำอะไรเป็นอะไร การมุ่งผลงานตามกิจกรรมอย่างเดียวนั้นจะไม่ก่อให้เกิดผลการพัฒนาอย่างแท้จริง การดำเนินงานจึงต้องค่อยเป็นค่อยไป โดยเลือกทำในชุมชนที่พร้อมกว่าก่อน

4. ต้องคำนึงถึงวัฒนธรรมของชุมชนเป็นหลัก ขนบธรรมเนียมประเพณีหรือวัฒนธรรมในท้องถิ่นมีลักษณะสนับสนุนการพัฒนาแล้ว จึงควรส่งเสริมให้วัฒนธรรม ประเพณีในท้องถิ่นให้ได้มีบทบาทในการพัฒนาให้มากยิ่งขึ้น สิ่งใดที่เป็นการขัดต่อขนบธรรมเนียมประเพณีหรือวัฒนธรรมควรหลีกเลี่ยง หรือถ้าเห็นว่าประเพณีบางอย่างไม่ถูกไม่ควรก็ไม่ควรจะไปดำเนินิตีโดยตรง ๆ แต่ควรชี้แนะเสนอแนะให้ประชาชนเห็นว่าดีและไม่ดีอย่างไรด้วยเหตุผลแล้วช่วยกันหาทางปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้น

5. ต้องพยายามใช้ทรัพยากรในชุมชนให้มากที่สุด ผลงานพัฒนาชุมชนนั้น ควรจะเริ่มจากการนำเอาทรัพยากรในท้องถิ่นมาดัดแปลงใช้ให้เกิดประโยชน์ให้มากที่สุด โดยชี้แนะสอนแนะให้คนในชุมชนเห็นคุณค่าของสิ่งที่มีอยู่ในชุมชน และนำเอาสิ่งเหล่านั้นมาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหรือแปรรูปเป็นวัสดุเครื่องใช้ในครัวเรือนให้ได้ คำว่า ทรัพยากรในที่นี้ หมายถึง ทุกสิ่งที่มีอยู่ในชุมชน เช่น ตัวคน วัตถุ สถาบันทางสังคม และกลุ่มต่าง ๆ เป็นต้น

6. ต้องยึดหลักประชาธิปไตยในการดำเนินงาน การดำเนินงานพัฒนาชุมชนจะเริ่มด้วยการประชุมปรึกษาหารือกัน ร่วมกันคิดว่าจะทำอะไร เมื่อตกลงกันแล้วก็ร่วมกันทำโดยมอบหมายงานให้แต่ละคนได้รับผิดชอบร่วมกัน งานจะมาจากเบื้องล่าง คือ ตัวประชาชนในชุมชนเอง ไม่ได้มาจากถูกสั่ง

ให้กระทำ ในการเข้าไปแก้ปัญหาของประชาชนนั้น ผู้ปฏิบัติงานพัฒนาจะไม่ใช้วิธีออกคำสั่งแต่จะให้การศึกษ ชักชวน ชี้้นำให้ประชาชนได้เห็นปัญหา และร่วมกันหาทางแก้ไขโดยความสมัครใจ

7. ต้องใช้หลักการประสานงาน งานพัฒนาชุมชนจะประสบผลสำเร็จมากน้อยแค่ไหนอยู่ที่การประสานงาน เพราะงานพัฒนาชุมชนนั้นมิใช่งานของหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งโดยเฉพาะ เป็นงานที่ต้องร่วมกันรับผิดชอบทุกหน่วยงานและผู้ปฏิบัติงานพัฒนาก็มิใช่จะเป็นผู้เชี่ยวชาญทุก ๆ ด้าน จึงต้องอาศัยการประสานงานเป็นหลักในการดำเนินงาน

8. เริ่มต้นทำงานกับกลุ่มผู้นำก่อน ผู้นำในท้องถิ่นเป็นผู้ที่ประชาชนในชุมชนให้ความเคารพ เชื่อถือ จะพูดจาทำอะไร ประชาชนส่วนใหญ่จะยอมรับและคล้อยตาม การจะกระทำกิจกรรมพัฒนาในชุมชนหากผู้นำเห็นชอบด้วย ปัญหาการขัดแย้งและการให้ความร่วมมือก็จะน้อยลงหรือหมดไป

9. การดำเนินงานต้องให้สอดคล้องกับนโยบายของชาติ การจัดทำแผนงานหรือกิจกรรมใดๆ จะต้องให้เป็นไปตามแผนพัฒนาระดับตำบล อำเภอ จังหวัด และสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเสมอ

10. ปลุกฝังความเชื่อมั่นในตนเองให้กับประชาชน ความเชื่อมั่นในตนเอง เป็นพลังสำคัญที่จะช่วยให้การทำงานสำเร็จลงได้ แม้งานนั้นจะยากลำบากเพียงใดก็ตาม หากมีความมั่นใจและเชื่อในพลังงานที่ตนมีอยู่แล้ว การดำเนินงานก็จะสำเร็จลงได้โดยไม่ยากนัก

อนึ่ง ความหมายของคำว่า “การพัฒนาชุมชน” ในมุมมองขององค์การสหประชาชาตินั้น หมายถึง ขบวนการรวมกำลังของประชาชนกับเจ้าหน้าที่ของรัฐบาล เพื่อปรับปรุงสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมของชุมชนนั้นให้เจริญยิ่ง ๆ ขึ้น และผสมผสานชุมชนนั้นเข้าเป็นชีวิตของชาติ และเพื่อให้ประชาชนสามารถอุทิศตนเอง เพื่อความก้าวหน้าของประเทศชาติได้อย่างเต็มที่

อย่างไรก็ตามอาจกล่าวสรุปได้ว่า การพัฒนาชุมชนก็คือ การพัฒนาคุณภาพชีวิต ซึ่งเป็นชีวิตของบุคคลที่สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างเหมาะสม ไม่เป็นภาระและไม่ก่อปัญหาให้แก่สังคม เป็นชีวิตที่มีความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสามารถดำเนินชีวิตที่ขอบธรรม สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม ค่านิยมของสังคม สามารถแก้ไขปัญหา ตลอดจนการแสวงหาสิ่งที่ตนปรารถนาให้ได้มาอย่างถูกต้อง ภายใต้อำนาจและทรัพยากรที่มีอยู่ โดยมีจุดเน้นของคุณภาพชีวิตเป็น 3 ประเด็น

1. ทางด้านร่างกาย : บุคคลต้องมีสุขภาพร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรง ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ เป็นผลจากการได้รับการตอบสนองทางด้านปัจจัยความจำเป็นขั้นพื้นฐานที่พอเหมาะ

2. ทางด้านจิตใจ : คือจะต้องมีสภาพจิตใจที่สมบูรณ์ร่าเริงแจ่มใส ไม่วิตกกังวล รู้สึกพอใจใน ชีวิตของตน ครอบครัว และสังคมในสภาพแวดล้อมที่ดี มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

3. ด้านสังคม : บุคคลที่สามารถดำรงชีวิตภายใต้บรรทัดฐาน และค่านิยมทางสังคมในฐานะเป็นสมาชิกของสังคมได้อย่างปกติสุข

หลักการพัฒนาชุมชน การดำเนินงานพัฒนาชุมชนนั้น มีหลักการสำคัญที่เป็นรากฐานในการดำเนินงานอยู่ 3 ประการ (ขยายพันธุ์ ชื่นรุ่งโรจน์, 2537) คือ

1. ความคิดริเริ่มมาจากประชาชน กิจกรรมทุกกิจกรรมและทุกขั้นตอนจะต้องเกิดจากการคิด ตัดสินใจ วางแผน และดำเนินการโดยประชาชน นักพัฒนาต้องไม่เป็นผู้กำหนดกิจกรรม แผนงาน หรือโครงการไว้ล่วงหน้า แต่นักพัฒนามีหน้าที่กระตุ้นให้ชาวบ้าน กล้าคิด สามารถค้นหาปัญหาและความต้องการ และตัดสินใจริเริ่มโครงการต่าง ๆ ได้เอง ซึ่งการที่นักพัฒนาจะทำได้จำเป็นต้องเข้าไปหาประชาชน กระตุ้นด้วยวิธีใช้มาตรการต่าง ๆ (การฝึกอบรม, ประชุมกลุ่มอภิปราย กลุ่มสัมพันธ์ การแสดงบทบาท ฯลฯ) ให้ชาวบ้านกล้าคิดกล้าแสดงออก โดยนักพัฒนาอาจให้ข้อมูลหรือการชี้แนะที่จำเป็นเพื่อประกอบการตัดสินใจ

2. หลักการให้ประชาชนมีส่วนร่วม การที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการต่าง ๆ จะก่อให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ มีความรักผูกพันต่อโครงการนั้น ๆ จะช่วยเน้นย้ำให้เกิดความรู้สึกว่าโครงการนั้นเป็นความรับผิดชอบ และเกิดจากน้ำพักน้ำแรงของพวกเขาเอง ซึ่งในกระบวนการพัฒนาชุมชนนั้น ประชาชนจะมีส่วนร่วมในขั้นตอนต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

2.1 มีส่วนร่วมในการคิดค้นหาปัญหาและศึกษาสาเหตุของปัญหา ขั้นตอนนี้ถึงเป็นขั้นตอนแรกที่มีความสำคัญมาก เพราะบางครั้งปัญหาต่าง ๆ ของชาวบ้าน เป็นสิ่งที่ชาวบ้านต้องพบสัมผัสอยู่ทุกวันจนเกิดความเคยชินไม่คิดว่าสิ่งนั้นเป็นปัญหา จึงไม่กระตือรือร้นที่จะหาทางแก้ปัญหา

2.2 มีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม โดยทั่วไปแล้วนักพัฒนาหรือนักวิชาการมักจะคิดว่าชาวบ้านไม่มีศักยภาพพอที่จะวางแผนดำเนินกิจกรรมด้วยตัวเองได้ ซึ่งก็อาจมีเป็นจริงแต่เพียงบางส่วน แต่หากนักพัฒนามีความเชื่อมั่นในศักยภาพของความเป็น “คน” ของทุกคนว่ามีศักยภาพที่จะพัฒนาได้ ก็เป็นหน้าที่ของนักพัฒนาที่จะเสริมความรู้ หรือใช้เทคนิคต่าง ๆ เพื่อหาแนวทางในการจัดระบบความคิดของชาวบ้านให้สามารถวางแผนได้

2.3 มีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติ คำว่าทุนในที่นี้อาจไม่ได้หมายถึงเฉพาะเงินทุนเท่านั้นแต่ชาวบ้านยังมีทรัพยากรที่อาจหาได้เอง เช่น ทรัพยากรธรรมชาติ (ทราย หิน ไม้ไผ่ ฯลฯ) หรือวัสดุตามธรรมชาติในหมู่บ้าน และรวมถึงแรงงานของชาวบ้านเอง ส่วนในการปฏิบัตินั้นก็เช่นกันชาวบ้านสามารถที่จะเข้าร่วมดำเนินการในกิจกรรมต่าง ๆ ได้ สิ่งเหล่านี้จะส่งผลให้เกิดความรู้สึกมีส่วนร่วม เป็นเจ้าของและเห็นคุณค่า พร้อมทั้งจะดูแลรักษา รวมทั้งการได้เรียนรู้การทำงานในกิจกรรมนั้นด้วย

2.4 มีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน ซึ่งเป็นขั้นตอนสุดท้ายที่จำเป็นเพราะการประเมินผลงานจะช่วยให้ทราบถึงขั้นตอนการทำงาน ผลสำเร็จและหรือปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ทำให้สามารถปรับเปลี่ยนแผนให้เกิดผลงานที่ดีที่สุด ตอบสนองความต้องการของชุมชนอย่างถูกต้อง

3. หลักการช่วยตัวเอง การพัฒนาชุมชนนั้นหลักสำคัญที่สุด และเป็นเป้าหมายสูงสุดด้วย ก็คือ การที่จะทำให้ประชาชน มีความเป็นอยู่ที่ดี สามารถพึ่งตัวเองได้อย่างยั่งยืน อย่างไรก็ตามการส่งเสริมให้ชาวบ้านช่วยตัวเองได้นั้น ก็จำต้องคำนึงถึงข้อจำกัดของชาวบ้านเองด้วย โดยเฉพาะข้อจำกัดด้านเศรษฐกิจ การดำเนินงานพัฒนาควรเริ่มจากโครงการที่ไม่ใหญ่จนเกินกำลังชาวบ้าน ชาวบ้านมีศักยภาพพอที่จะดำเนินโครงการนั้นจนประสบความสำเร็จ อาทิ เช่น พัฒนาตัวเองและครอบครัวก่อน และในบางกรณีรัฐบาลหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบโครงการนั้น อาจต้องให้ความช่วยเหลือสนับสนุนด้านงบประมาณลงทุนประเดิมให้ก่อน เช่น การสนับสนุนพันธุ์วัว ต้นกล้าผลไม้ และเมื่อชาวบ้านดำเนินโครงการประสบความสำเร็จก็ขจัดใช้ทุนคืน

ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับชุมชนจอมมณี

ชุมชนจอมมณีได้รับการขยายเขตเพื่อรวมเข้ากับทางเทศบาลเป็นที่เรียบร้อย ประกอบด้วยหมู่บ้านต่าง ๆ ดังนี้ หมู่ 1 คุ่มจอมมณี หมู่ 2 คุ่มมีชัย หมู่ 3 คุ่มดอนแดงใต้ หมู่ 4 คุ่มดอนแดงเหนือ หมู่ 5 คุ่มดอนโพธิ์ หมู่ 6 คุ่มบ้านเหล่าจอมมณี หมู่ 7 คุ่มสามัคคี หมู่ 8 คุ่มบ้านโคกแมงเงา หมู่ 9 คุ่มดอนกลาง เนื่องจากเป็นบ้านจอมมณีที่เป็นเขตของเทศบาลเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย (ได้รับการขยายเขตเมื่อปี พ.ศ.2540) และมีที่ตั้งอยู่ติดแม่น้ำโขงตลอดแนวทิศเหนือ สภาพโดยทั่วไปจึงคล้ายคลึงกับเมือง ที่ตั้งอยู่บริเวณริมลำน้ำเป็นหมู่บ้านแบบดั้งเดิม สภาพของชุมชนเป็นเมืองขนาดใหญ่แต่มีแนวโน้มจะเปลี่ยนสภาพเป็นพื้นที่บริการการท่องเที่ยวในอนาคต ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพหลากหลาย เช่น เกษตรกรรม ค้าขาย รับราชการ รับจ้าง เป็นต้น สืบเนื่องจากการขยายเขตของเทศบาล จึงมีผู้ที่ประกอบอาชีพทำธุรกิจและข้าราชการพนักงานรัฐวิสาหกิจอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก รวมถึงอาชีพพนักงานบริการทั่วไป อนึ่ง บ้านจอมมณีเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เรียกว่า หาดจอมมณี ตั้งอยู่ที่บ้านจอมมณี หมู่ที่ 1 ตำบลมีชัย ห่างจากเขตเทศบาลเมืองประมาณ 2 กม. เป็นส่วนหนึ่งของลำน้ำโขง หาดแห่งนี้จะมีความยาวประมาณ 200 เมตรและจะปรากฏให้เห็นตอนน้ำลดในฤดูแล้ง โดยเฉพาะเดือนเมษายนจะมีนักท่องเที่ยวในจังหวัดหนองคายและจังหวัดใกล้เคียงเดินทางไปท่องเที่ยวพักผ่อนเป็นจำนวนมาก จนได้รับการเรียกขานว่าเป็น “พัทยาแห่งอีสาน” อีกทั้งทัศนียภาพในบริเวณหาดทรายยังสามารถมองเห็นบริเวณสะพานมิตรภาพไทย-ลาว ได้อย่างชัดเจนอีกด้วย

ศึกษาวิเคราะห์การพัฒนาชุมชนจอมมณีตามหลักอิทธิบาท 4

หลักอิทธิบาท 4 นั้นเป็นหลักในการที่ทำให้มนุษย์นั้นประสบความสำเร็จในชีวิตไม่ว่าจะเป็นงานหรือสิ่งต่าง ๆ ถ้าได้ยึดหลักอิทธิบาท 4 นี้ไปใช้ในชีวิตประจำวันของตนเองจะสามารถประสบความสำเร็จในชีวิตได้อย่างแน่นอนเพราะนั่นคือหลักธรรมที่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าท่านได้ทรงตรัสสอนแก่นมนุษย์และสาวกของท่านมาแล้ว

ในยุคปัจจุบันนั้นจะเห็นได้ว่ามนุษย์นั้นขาดความมั่นใจในเรื่องต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการทำงาน เรื่องเรียน หรือสิ่งต่าง ๆ ที่เข้ามากระทบจิตใจทำให้เกิดความย่อท้อต่อตนเองขาดความมั่นใจสังคมทุกวันนี้ต้องแก่งแย่งชิงดีชิงเด่นกัน ใครเร็วใครได้ ใครฉลาดกว่าต้องอยู่สูงกว่าคนที่โง่กว่า แคมเปญนี้ยังมีสื่อออนไลน์มากมายที่สามารถทำให้มนุษย์นั้นติดและหลงไปกับพวกสื่อออนไลน์ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นเฟสบุ๊ค ไลน์ อินสตาแกรม และสื่อออนไลน์ต่าง ๆ มากมาย ถ้ามนุษย์นั้นรู้จักการเล่นสื่อออนไลน์นี้อย่างถูกวิธีก็จะเป็นผลดีต่อตนเองเป็นอย่างมากเพราะข้อมูลทุกอย่างนั้นอยู่แค่ปลายนิ้วเท่านั้นเอง แต่ความสะดวกสบายก็ไม่ใช่จะไม่มีผลเสียที่ตามมาด้วย ยกตัวอย่างเช่น การเล่นเกมที่เล่นเพลินจนทำอะไรต่าง ๆ ได้ทั่วโลก คุยกันได้ ทำอะไรได้หลายอย่าง รวมทั้งสามารถวิจารณ์คนอื่นและสามารถด่าหรือต่อว่าใครต่อใครก็ได้เช่นกันเพราะเหตุนี้การที่เราไปต่อว่าใครที่อยู่ในสื่อโลกออนไลน์นั้นจะทำให้ผู้ที่ถูกด่านั้นเกิดความละอายใจต่อตัวเองหรือขาดกำลังใจในตัวเองที่มีคนมาวิจารณ์สื่อต่าง ๆ ที่ตัวเองนั้นได้สร้างขึ้นเพราะมนุษย์มีจิตใจที่อ่อนแอถ้าเกิดไม่ได้เรียนหรือศึกษาธรรมะของพระพุทธเจ้ามากก็จะยอมแพ้อะไรง่าย แต่ถ้ามนุษย์นั้นได้ศึกษาธรรมะที่สามารถทำให้ตัวเองพบเจอกับความสำเร็จได้ ยกตัวอย่างเช่น อิทธิบาท 4 เพราะอิทธิบาท 4 เป็นหนทางแห่งความสำเร็จในเรื่องต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องงาน เรื่องเรียน อิทธิบาท 4 ก็สามารถช่วยให้มนุษย์นั้นสำเร็จได้ถ้าได้ยึดหลักธรรมนี้เข้าไปในการใช้ชีวิตประจำวัน

การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 กับการพัฒนาชุมชนจอมมณี

การที่คณะผู้เขียนนั้นได้ตั้งใจเขียนบทความนี้ก็เพื่อที่จะวิเคราะห์การพัฒนาชุมชนของชาวบ้านจอมมณีว่า หากชาวบ้านจอมมณีได้น้อมนำหลักธรรมอิทธิบาท 4 ของพระพุทธเจ้าที่เคยได้สั่งสอนญาติโยมในสมัยพุทธกาลนั้นมาใช้ในปัจจุบัน จะสามารถพัฒนาชุมชนจอมมณีได้มากน้อยเพียงใด ดังจะนำเสนอการวิเคราะห์เป็นข้อ ๆ ดังนี้

1. ฉันทะ (ความพอใจ) : ชาวชุมชนจอมมณีรู้สึกพึงพอใจที่จะตื่นเช้าเพื่อไปวัดจอมมณีซึ่งเป็นวัดประจำชุมชน ชาวจอมมณีมักไปวัดเพื่อทำบุญ เพื่อสะสมทานบารมีตามหน้าที่ชาวพุทธ ด้วยศรัทธาในพระพุทธศาสนาและด้วยใจอันแรงกล้าชาวชุมชนจอมมณีได้มีการปลูกฝังจากปู่-ยา-ตา-ยายมาอย่างช้านาน แม้ในปัจจุบันนี้เด็กรุ่นใหม่ในชุมชนจอมมณีจะมีเทคโนโลยีเป็นเพื่อนคู่คิดมากขึ้น แต่การ

ปลูกฝังจิตศรัทธาในพระพุทธศาสนาให้คนรุ่นใหม่ได้รู้จักการเข้าวัดทำบุญนั้นจึงเป็นเรื่องที่ผู้ปกครองชุมชนต้องทำงานร่วมกันเพื่อเป็นแบบอย่างให้กับเยาวชนมากขึ้น ดังนั้น การที่พ่อแม่ได้ยึดหลักฉันทะหรือศรัทธาในสิ่งนั้นเอาไปสอนให้แก่ลูกหลานชาวจอมมณีให้มีความเชื่อต่อพระพุทธศาสนา หมั่นทำบุญเข้าวัดฟังธรรม ก็จะทำให้มีผู้คอยอุปถัมภ์ค้ำจุนพระพุทธศาสนาสืบต่อไปไม่รู้จบ แล้วก็จะได้มีการพัฒนาพระพุทธศาสนาหรือวัดโดยรอบชุมชนจอมมณีต่อไป

2. วิริยะ (ความเพียร) : การทำความเพียรนั้นถือเป็นเรื่องที่ดีสำหรับมนุษย์ เพราะจะทำอะไรสำเร็จได้ง่าย ในกรณีนี้ชาวจอมมณีสะสมวิริยะบารมีด้วยการใส่บาตรที่วัดทุกวัน ชาวจอมมณีเรียกกิจกรรมนี้ว่า เป็นการสร้างความเพียรเชิงรุก เพราะต้องใช้ความพากเพียรอย่างมาก หรือต้องมีวินัยในตัวเองอย่างสูงนั่นเอง ถือเป็นการรวบรวมกำลังใจเพื่อทำกิจกรรมตั้งแต่เช้ามีด เป็นการหล่อหลอมความอดทนอดกลั้นให้ชาวจอมมณีออกจากขีดจำกัดของตัวเอง การที่ชาวจอมมณีต้องทนอยู่กับสิ่งที่ตนไม่ชอบหรือตั้งใจทำอะไรที่เป็นเวลานาน ๆ ก็จะกระวนกระวายใจขึ้น จนทำให้ไม่สามารถทำงานที่ได้รับมอบหมายได้ แต่ก็ถือเป็นการเรียนรู้กับการพัฒนาจิตใจให้เข้มข้นมากขึ้น ฉะนั้น การสะสมความเพียรเช่นนี้ก็ถือเป็นการจดจ่ออยู่กับสิ่งที่ทำ เพื่อให้ชาวจอมมณีต้องมีความขยันอดทนอดกลั้นในการทำสิ่งที่อยู่ต่อหน้าให้สำเร็จลุล่วงให้ได้ ดังนั้น สมาชิกชุมชนจอมมณีต้องยึดหลักวิริยะเพื่อพัฒนาตนเองให้เป็นผู้ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคต่อการใช้ชีวิต นั่นก็ต้องควบคู่ไปกับฉันทะความพอใจด้วย ทว่าทั้งหลายทั้งปวงก็ต้องมีสองข้อนี้เข้ามาสนับสนุนเช่นกัน เพื่อที่จะพัฒนาตนเองและสั่งสอนลูกหลานชาวชุมชนจอมมณีให้ยึดหลักธรรมเหล่านี้ไว้เพื่อจะได้เห็นเส้นทางความสำเร็จในแบบฉบับของตนได้

3. จิตตะ (ความคิดเอาใจใส่) : ชาวจอมมณีมีความคิดหรือรอบรู้ในเรื่องต่าง ๆ โดยการพิจารณาจากความคิดความอ่านที่คนในชุมชนแสดงออกมา บางครั้งก็พิจารณาใจเขา-ใจเราถึงกิจกรรมที่จะทำ เช่น คิดว่าพรุ่งนี้วันพระจะต้องไม่นอนดึก เพราะต้องตื่นแต่เช้าต้องไปวัด ถ้าคิดแล้วต้องทำให้ได้ ไม่ใช่แค่คิดเฉย ๆ แต่ต้องคิดให้รอบคอบ คิดให้ดีว่าตนเองจะทำอะไรและต้องทำให้ได้ หรือกล่าวได้อีกแบบหนึ่งคือ ชาวจอมมณีรู้จักรับผิดชอบในเรื่องงาน เรื่องครอบครัว หรือเรื่องต่าง ๆ ทุกอย่างนั้น ก็เพื่อที่จะพัฒนาตนเองให้รู้จักเอาใจใส่ด้วยการแสดงความรับผิดชอบในสิ่งต่าง ๆ ไม่ว่าจะเกิดอะไรขึ้นก็จะไม่ย่อท้อและมีความศรัทธาในสิ่งนั้น เพื่อที่จะได้เห็นผลสำเร็จในงานของตนเองและจะได้เป็นแบบอย่างให้แก่ลูกหลานชาวจอมมณีเป็นสำคัญ สมกับคำโบราณที่ว่า “แบบอย่างที่ดีมีค่ามากกว่าคำสอน” ฉะนั้น การที่สังคมจะเอาหลักธรรมใดมาใช้ก็เป็นมงคลทั้งนั้น แต่หลักธรรมหนึ่งที่ควรรับไว้พิจารณาคือ อิทธิบาท 4 นั้นเอง

4. วิมังสา (ความไตร่ตรอง) : การไตร่ตรองเป็นคุณธรรมที่เคียงข้างชาวจอมมณีมาอย่างยาวนาน เช่น แม่ใช้เอาอาหารไปวัดและแม่บอกว่ามีอะไรบ้างที่ต้องเตรียมไปวัด ตื่นเช้ามาต้องไตร่ตรอง

ดูดี ๆ ว่าสิ่งของที่แม่สิ่งนั้นครบแล้วหรือยัง เป็นการพิจารณาไตร่ตรองหรือการทบทวนในสิ่งที่ตนเองนั้น ได้ทำมา แล้วงานทุกอย่างนั้นจะสัมฤทธิ์ผลด้วยดี การรู้จักไตร่ตรองงานที่ได้รับมอบหมายมาให้รอบ คอบ ตรวจสอบว่าสิ่งนั้นถูกต้อง 100 เปอร์เซ็นต์หรือไม่ ดังนั้น ชาวชุมชนจอมมณีทุกคนควรรู้จักการ ไตร่ตรองหรือทบทวนสิ่งต่าง ๆ ที่ได้รับมอบหมายมาไม่ว่าจะเรื่องงานหรือเรื่องต่าง ๆ ต้องมีความ รอบคอบต่องานของตนเองเพื่อที่จะพัฒนาจิตใจมากขึ้น การที่ชาวจอมมณีส่วนใหญ่จะมีคุณภาพชีวิตที่ดี ขึ้นได้ ก็ด้วยการทำในสิ่งถูกต้อง และหมั่นตรวจสอบในการปรับปรุงชุมชนให้ก้าวหน้าตลอดเวลา ดังนั้น ชาวจอมมณีจึงยึดหลักนี้ไว้เพื่อที่จะพัฒนาจิตใจตนเองให้ไม่เป็นคนประมาทต่อสิ่งต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น เรื่องเล็กน้อยเพียงใดก็ตาม

สรุป

จากการที่ได้ค้นคว้าเกี่ยวกับหลักอิทธิบาท 4 ทำให้ทราบถึงความสำเร็จของชาวจอมมณีที่สมาชิกในชุมชนมีความพร้อมเพรียงในกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาทั้งทางตรงและทางอ้อม ที่ตั้งของชุมชนจอมมณีที่อยู่ในตัวเมืองหนองคาย และอยู่ติดสะพานมิตรภาพไทย-ลาว เป็นข้อได้เปรียบอย่างมากต่อการตั้งมั่นในพุทธธรรม เพราะชาวชุมชนจอมมณีมีศรัทธาในพระพุทธศาสนามาแต่บรรพบุรุษ การมีฉันทะต่อหลักธรรมคำสั่งสอนจึงเป็นเสมือนสายใยถักทอให้ชุมชนจอมมณีตั้งมั่นในศรัทธา วิริยะทำให้ชาวจอมมณีรักษารากเหง้าไว้ได้ จิตตะทำให้ชาวจอมมณีมีเอกลักษณ์เฉพาะตน และวิมังสาทำให้ชาวชุมชนมีความรอบคอบและมีความคิดสร้างสรรค์ การปฏิบัติตามหลักอิทธิบาท 4 อย่างสม่ำเสมอ ช่วยพัฒนาชีวิตจิตใจชาวชุมชนจอมมณีได้อย่างชัดเจน หลักอิทธิบาท 4 นั้นยังมีคุณูปการต่อสังคมโดยรวมด้วย ไม่ว่าจะเป็นปัจเจกบุคคลหรือชุมชนท้องถิ่น ซึ่งชุมชนจอมมณีนี้นั้นสามารถพัฒนาชุมชนไปสู่ความสำเร็จตามแนวทางพระพุทธศาสนาได้ เพราะชุมชนจอมมณีได้ต้นตอที่จะเป็นชุมชนแห่งการแสวงบุญกุศล และเป็นนำหลักอิทธิบาท 4 มาประยุกต์ใช้กับการพัฒนาชุมชนเพื่ออุปถัมภ์คำสอนพระพุทธศาสนาให้รุ่งเรืองสืบไปด้วย

เอกสารอ้างอิง

- กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ. (2562). *หลักการพัฒนาชุมชน*. เรียกใช้เมื่อ 25 สิงหาคม 2562 จาก <http://www.epub.rbru.ac.th/pdf-uploads/thesis-158-file07-2016-10-19-12-45-00.pdf>.
- ชยาภรณ์ ชื่นรุ่งโรจน์. (2537). *ชุมชนและการพัฒนาชุมชน*. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.
- พระนิพนธ์ โสภโณ (อนันตกิจโสภณ) พระสุธีธรรมานุวัตร และสมิทธิพล เนตรนิมิตร. (2560). การพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธของหมู่บ้านในเขตพื้นที่จังหวัดลพบุรี. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 6(2), 489-504.
- มนตรี วิวาทสุข. (2560). ความสำเร็จตามหลักอิทธิบาท. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 25(49), 13-35.
- รุ่งทิพย์ กล้าหาญ และคณะ. (2561). การพัฒนาตนเองตามหลักพุทธธรรมโดยอาศัยหลักสามัคคีธรรม. เรียกใช้เมื่อ 12 สิงหาคม 2562 จาก <https://www.mcu.ac.th/article/detail/330>.
- สิริยา รัตนช่วย. (2560). การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นภายใต้พลวัตของโลกยุคใหม่. *วารสารการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 7(1), 72-87.
- สุรพล เศรษฐบุตร. (ม.ป.ป.). *เอกสารประกอบการบรรยายกระบวนการวิชา 352721 (การส่งเสริมการเกษตรกับการพัฒนาชนบท)*. เชียงใหม่ : ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและส่งเสริมเผยแพร่การเกษตร คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อภิสิทธิ์ หนูนก๊กดี. (2558). “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักอิทธิบาท 4 กรณีศึกษา สำนักกราชเลขาธิการ”. ใน *รายงานการศึกษาล้วนบุคคล*. กรุงเทพมหานคร : สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ กระทรวงการต่างประเทศ.